

ШЫН

1925 чыла
түдөлүштүгөн

1965 ч.
ЯНВАРЬ
28
ЧЕТВЕРГ
№ 22 (6041).

Өрттө 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

ТЕХНИКА СЕПТЕЛГЕЗИ— ДАЙЫНЧЫ УЧАСТОК

Чеди чылдык сөөлүгү шийтирилген чылымды башкы айы доостур чыгаан. Ховулар ам-даа хар-биле шугланымшаа, чамдыкта дуулуугу хат ораштыр шаап, чыкылмаа сөөк арын-башты ачылдым чин турар болза-даа, келер күстүн чаагай дүжүдү дээш шаар-халдашкыга, оон үндөзүнүн салыр чакмы тарылгага белеткем амгы үеде Тыванын бүгү черлеринде улам калбарып турар. Чаагай дүжүтү алыр төлөздө, эки үрезиниң, белеткөөн черинде, ажал-херекти билер кадрлардык болурунда, ховуларга чамдыктылыгын чогуур өйүндө чедеринден аягыда, аңаа четчир санын техникалык болуру, оон чогуур өйүндө белеткөөр — шийтирилген учур-дузалыг. Ичингаш көдөңнө ажал-херектеринге сонгаараалдык болбас өскө бүгү чутула ажал-херектер-биле кады техникалык белик шынарлыг септедери, машина-трактор паргын ховуларже үнеринге бүрүн белеткөөр — амгы үеде ажалдын дайынчы участогу бооп турар.

Бистин республикада септелген чоруп турарынын дугайында медреселердин чамдык районнарын ажал-агылдарында оон графитин уруп, ажалдын шынарын багай чоруулап, ажал-херекти турар таварыштарын көрүп болур. Септелген колхоз-тар болгаш совхозтар, «Сельхозтехника» каттыжышкынын район-нар салбырлары күсүк хову ажалдык доостуру билек ателээш, ам барык дөрт ай уругулап турар болжолж, нийтизи-биле январь 20-ге чедир республикада тракторлар септелген дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

Бо бижжи шынарлар аржакч чорук бирги эелтегеде «Сельхозтехника» каттыжышкынын ол районда салбырын удуруткучуларын, илангыя оон эргелекчин эш Дмитрий лаандырган ажал-херекке харыскалгачок, сагыш амыр чоруу-биле тайылбырлаттынар. Ичингаш СЭКП-нин Тес-Хем райкому ол ай-тарынын эргелекчин Топ бажыныкта болуп эртен пленуму ССРЭ-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин секретари Н. Тихонов эге сөзү-биле айткан, бистин чуртувустун бүгү улустарына, бүгү депшилгиди кайа төрелтегенге ол ийн улуг байырлаадык ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

Бо бижжи шынарлар аржакч чорук бирги эелтегеде «Сельхозтехника» каттыжышкынын ол районда салбырын удуруткучуларын, илангыя оон эргелекчин эш Дмитрий лаандырган ажал-херекке харыскалгачок, сагыш амыр чоруу-биле тайылбырлаттынар. Ичингаш СЭКП-нин Тес-Хем райкому ол ай-тарынын эргелекчин Топ бажыныкта болуп эртен пленуму ССРЭ-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин секретари Н. Тихонов эге сөзү-биле айткан, бистин чуртувустун бүгү улустарына, бүгү депшилгиди кайа төрелтегенге ол ийн улуг байырлаадык ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

МУЛГ БАЙЫРЛАГА УТУКУШТУР ССРЭ-НИН ЧОГААЛЧЫЛАР ЭВИЛЕЛИНИН БАШТААР ЧЕРИНИН ПЛЕНУМУ

МОСКВА. (СЭТА). Чогаалчылар болгаш ном үндүр черлер Улуг Октябрынын 50 чыл болуру оюнга болгаш Владимир Ильич Лениннин төртүттүгүн хууенден берчү чыл болурунга канчаар белеткенни турары? Бо айтырыгы ССРЭ-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин январь 26-да болган пленумунга чуталажып көрсөт.

Литературларын Топ бажыныкта болуп эртен пленуму ССРЭ-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин секретари Н. Тихонов эге сөзү-биле айткан, бистин чуртувустун бүгү улустарына, бүгү депшилгиди кайа төрелтегенге ол ийн улуг байырлаадык ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

Бо бижжи шынарлар аржакч чорук бирги эелтегеде «Сельхозтехника» каттыжышкынын ол районда салбырын удуруткучуларын, илангыя оон эргелекчин эш Дмитрий лаандырган ажал-херекке харыскалгачок, сагыш амыр чоруу-биле тайылбырлаттынар. Ичингаш СЭКП-нин Тес-Хем райкому ол ай-тарынын эргелекчин Топ бажыныкта болуп эртен пленуму ССРЭ-нин Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин секретари Н. Тихонов эге сөзү-биле айткан, бистин чуртувустун бүгү улустарына, бүгү депшилгиди кайа төрелтегенге ол ийн улуг байырлаадык ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

— Бижжи төрелтегенге чаа үезиниң эгелден хууенден бээр бежен чыл болуру оюн бистер шунтувус төлөптүг дөңгүл-де күзеп турар бие — деп, ол чуталаан. Чогаалчыларның бодалдарында, ажалларында, ном үндүр черлерин портфельдеринде бүгү жанрларын чаа чогаалдары эвээш аяк бээр дээрин билер бис. 1917 чылдын улуг болушунуңнарынын дугайын, бежен чылдын мурнунда боттанган чүүлдерин дугайын, делегей Октябрынын түгүн бир-ле дугаарында көргөн хуенден бээр эртен он-он чылдар совет кижилерге, чер оранын бүгү улустарына чуну берген дугайын олар чуталап бээр ужурула.

Пленумга М. Анисимов, Н. Лесковский, П. Бровка (Белоруссия), П. Загребельный (Украина), С. Сартаков, Г. Борин (Армения), В. Кожеников, В. Лисенков, Л. Ошанин болгаш өскөкөөр-даа санал берген.

Бо чутула айтырыгын чогаалчы болгаш организастык талаада олар улуг сонугураа болгаш ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

ССРЭ-НИН Журналистер эвилелинде

МОСКВА. (СЭТА-нын корреспондентин). Январь 26-да ССРЭ-нин Журналистер эвилелинин баштаар черинин секретариатын хуралы болган. Көдө ажал-агыл, уагтпур, экономика, делегей темаларына чүдүдөр бижин турар журналистер-нин бүгү-эвилел секцияларынын, а

тырыгын эртен чылдын октябрында чуталажып, тускай доктаалды хууен алган турган. Бажан техника септелгенин талаа-биле байдал буурап дүжөр чедер бергенге чоокта чаа ону база каттап бюрга чуталажыр ужура таварышкан. Бир аяк райком мурнунда үндүргөн шийтирилген күөсөлдө дээш хун бүрү шыныгы контрольдү тургускан болза, бо талаа-биле байдал ыңдыг таарымча чок турбас ийик.

Бин-Хемин «Тилелге», Каз-Хемин «Бурунгаар», «Совет Тыва», Тандынын «Совет Россия» колхозтарында септелген темпиза оожум, шынары багай бооп турар. Оларда андазынарын болгаш септелгенин септедериңе кошмак кичээлгөй салып, ажал-агылдарын удуруткучулар оон колдуула-ла арык кезектерин чедипшеш-биле тайылбырлап турарлар. «Сельхозтехника» каттыжышкынын салбырлары бо талаа-биле четпес хандырып турары шын-ча харын. Ичингаш оларын чамдыктары «Элегес» совхоз ышмак боттары кылып алыры олар орадашпайн турарлар, а ол ажал-агыл болууң чартыкчыларын бодал кылган тускай херекселгине салыктыр болгаш өскө-да кезектерин мастерскаага кылып ап турар.

Оон-биле кады хей машина техника септедериңе таарымчалыг оран-базын, чепсек-херекселдер чедипшеш болза-даа септелген чедипшеш чорудуп турар «Межегей» совхоз дег ажал-агылдарын барын база айтыр херек. Ила тракторларын болгаш көдө ажал-агыл машиналарын чүдө төп мастерскаага эвээ, совхозтун Доора-Халын, Кара-Булуң салбырларында база септеп турар. Ол ышмак Бин-Хемин «Өмк» совхозунун механизаторлары тракторларын, «Кызыл тараачын» колхоз андазынарын, септелгенин, иликтерин бүрүн септеп доосмак, боттарынын ол күш-ажалык безен чер-чер Советтеринин сонгууларынга алдар болдурганнар. Чылдын баштайгы айында «Барык» совхозтун септекичери база-ла багай эвээ ажалдааннар. Олар 17 тракторлар септээр тургаш, нийтизи-биле 29-ту база 34 андазынарын, 34 септелгенин септеп алганнар.

Техника септедериң талаа-биле мурнап турар бо ажал-агылдарын механизаторлары тракторлар болгаш өскө-даа машиналарын септелгенин Совет Армиянын хуну — февраль 23-те база чакмы тарылгага белеткөөр-биле холбашкан өскө ажалдарын чер-чер Советтеринин сонгууларын хуну — Март 14-те доозар

Пленумга санал берген чогаалчылар, Москванын ном үндүр черлеринин ажалдакчылары болгаш ажал-агыл республикаларын төлөлекчилери кайгамчык байырлаадык канчаар дөңгө дөңгөлөп эрттирер дугайын кады сүмөлешкеннер.

Бо чутула айтырыгын чогаалчы болгаш организастык талаада олар улуг сонугураа болгаш ажал-херекти чуртуу-лааң дөңгүл-де 60 хуу четкен, «Сукпа», «Найрал» болгаш «Тес-Хем» совхозтарда 50 хуу безин четпээш. Илангыя «Сельхозтехника» каттыжышкынын Тес-Хем салбыры эртен чылдын дөрткү кварталынын графитин шуут үскөш, бирги кварталда буу-хаа өзү-биле ажалдык, септелген шынарын дыка баксыраткан. Ини ай хире үеин дургунда мастерскаага септезе чогуур 33 тракторларын чутула 12-ин септээш, «Чуураа» колхозтун аңаа капитал септеге эрттирген тракторларын каттап септээр ужура таварыш турары маңа коларай чичкен боор-дур.

Совет эрге-чагырганын 50 чыл оюнга чедир он беш республика буруу национал литературанын төөгүн чогаалды тургузарын доозар ужурула. Делегей литературанын А. М. Горький аттыг институтунда бистин чуртувустун хой дылдыг улуг литературанын нийти төөгү-лүнүн талаа-биле ажал моол-биле кады чоруп турар.

Ол ышмак публицистика болгаш фотокорреспондентилер секциянын ажал-чорудуулазынын дугайында четтерин чуталажып көргөн.

Илонга болгаш Вьетнамга совет журналистерин аян-чоруунун түң-нелдерин дугайын хуралга база дыңнаан.

Великобританиянын Компартиязынын төлээлерин СЭКП ТК-га хулээп алганы

Январь 26-да СЭКП ТК-нын Президиумунуң кеңигүүнү, СЭКП ТК-нын Бирги секретары Л. И. Бренкев, СЭКП ТК-нын Президиумунуң кеңигүүнү, секретары М. А. Суслон болгаш СЭКП ТК-нын секретары Б. Н. Пономарев Великобританиянын Коммунистг партиязынын Күүсикомунуң Политиктиг комитетинин кеңигүүнери П. Р. Датт биле У. Уайрайт составтыг Великобританиянын Компартиязынын төлээлерин СЭКП ТК-га хулээп алган.

Санал-оонадарнын солчулгазы чоруп турда ийн партияларнын төлээ-ленчилери нийти соругуны чедип алырының — марксизм-ленинизмнин,

ХОЙ АЖЫЛЫНДА ДУЖУТ

Оолдашкынын эгезинде...
Бай-Тайга районун «Төлө» совхозунун №1 салбырын хой ажалында оолдашкын эгелден. Малдын баш санын өстүреринге хой чаш мал нежежир бо чутула ажалдык «хой ажалында дүжүт» деп алап турары конгуч шын.

Ажыт-Кара-Сугла хойжу бригаданын хойжуларын баштайгы дүжүдү мындыг: С. Аран-чорунуң коданында төрөөн 175 хойдан 180 хураган, С. Оскур 130-ден 132, Сээ-Сүүрү 110-дан 110; Чангыс-Терек бригадасында И. Доржу 170 хойдан 173, Х. Бо-ла 110-дан 112 хураганын мөндү алган.

Хойжуларын кыштагында мал чемнеринин кураавыры: си-ген, чөлөк, дус бар. Хураган-нарга эргип бээр дошту сөөртүп чедиргелээш.

Моон содаар-даа нежежир чаш төлдү чидиргөк алыр дээш хойжулар карак кымыл ажалдап турарлар. Оон-биле кады олар-нын негеделерин оварбайн эр-тип болбас. Чижээ, массалыг оол-дашкынын үезинде дүн-хүн чок

от салып дежурныйлар болганда, олар ыш-биле хандылары чуту-ла. Калжалар ишти чырылар фонарьлар чедипшеш турар. Хойжуларда халаттар чок бол-ганында ол-да кеткен хеви-биле калжа ишти кирип, чаш хураган хулээп алыр. Бир аяк халаттыг болза, арыг-шеверге-даа, ажал-даарында-даа таарымчалыг бол-гай. Бо байдалды өөрчөтпөк керек чогууру.

Хойжу Сээ-Сүүрүңга 245 тө-рүүр хойлары кидин төрүп өгө-лөш. Оон аалында дем-бүдөш чок, 6 хардан куду назылыг үш уругулуг. Хойну калдарына, ху-раганын ажал туларына, би-чии уругларын ажаа, аш-чөм кымыл ижеринге четтикпейн ту-рары аржакч. Ол кодан өскө-лөрдөн олашап, черин көрөзе чагыс өг. Салбырын удуруткучу-лары, тускай эртемнигер олче кичээлгөй салып, сакманши-терден кынар чорудура чутула.

Малчынар автолавка келирин база негеп турар.

Х. СУМБА.

НАЖАН-ДАА АЖЫЛ-ИШ

Хойжу Ч. Алаастайнын аалында калжа-даа баарга, ажал-иш түдүктөөн турар. Хойжунуң боу, кадай болгаш бир сакман-иш силос кырынын донда берген черин ап каап турган үеде чедер бидим. Бир-төө мал чеминде ажал-дап турар болганда, малдын чемгерилгенин сонугурай бердим. Азырап турар хойларга бир баш-ка-ла хүнде 2,5 кг силос, 500 грамм сула, 2,5 кг атыр, 3,5 кг сула саваадын берип турарлар, чер өттээр хойларга эртен, кечээ немелде чөм бээр. Мындыг чем-герилгенин түнелгине хойлар-нын күжү эки.

«Тилелге» совхозтун бо хой-жузунуң коданында 78 чаш ху-раганын бар. Хойлар эртен чылдын декабрыдан бээр оолдан эгелден. Төрүттүгөн хураган бү-рүзүн бүрүн камгалап алыр, хой бүрүздөн 2,3 килограммдан эвээш аяк дүктү алыр дээш ажалдап турар бис деп, хойжу чуталады.

Н. СРАТ-ООЛ.

КУЗЕЛ-СОРУКТУГ АЖЫЛ

Барын-Хемчик районун ийн хойжу бригадаларында январь 20-ге чедир төрөөн 257 хойдан 261 хураганын алган.

Бригадаларын хойжуларын ажалдап, чуртууларын таарым-чалыг байдалдар тургустунган. Бригадаларын төптөринде улуг калжаларда электри чыры тур-густунган, чаш хураганын дорук-турар клеткаларын кылган, мал чемнери четчир, чунар ба-жынар ажалдап турар. Хойжу-ларын чуртууга бажынырга печкалыг, кладовкалыг, чутай-латтыганын. Малчын бүрүзүнүң школа назын четпөөн уругла-рын колхоз төүндө аян-сакта долу хандырылгалыг тургускан.

Шак мындыг таарымчалыг бай-далдарда малчынар сорук-ки-ринишкенин ажалдап аргажок. Хойжу бүрүзү-ле кышты хүр эрттирер, чаш хураганын бүрүн камгалап алыр, хой ажал-мыдан хой дүктү, эртин алыр дээш улуг күөл-сорукутуг ажал-дап турар.

Д. ООЛАН.

СОҢГУЛДА КОМИССИЯЛАРЫ

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар талаа-биле Кызыл ховорынын болгаш районнарын соңгулда комиссияларын тургузары дозугулан. Ол комиссияларын составында 102 киши кирип турар.

Кызыл ховорынын соңгулда комис-сиязын эш А. И. Балакинг дөң-латкан 11 киши составтыг тургускан. Бин-Хемде Н. Н. Веш, Чевен-Хем-чикте А. А. Салчан, Улуг-Хемде М. С. Харченко, Наа-Хемде Н. С.

Очур-оол, Барын-Хемчикте Д. Ш. Хертек, Бай-Тайгада В. Н. Санаа, Вүрүмде М. Ч. Достай, Тес-Хемде М. Ш. Артаев, Эртенде И. Н. Канзай, Таңдыда Г. С. Баранова олар дөң-лаан районнар соңгулда комиссияла-ры база тургустунулаан.

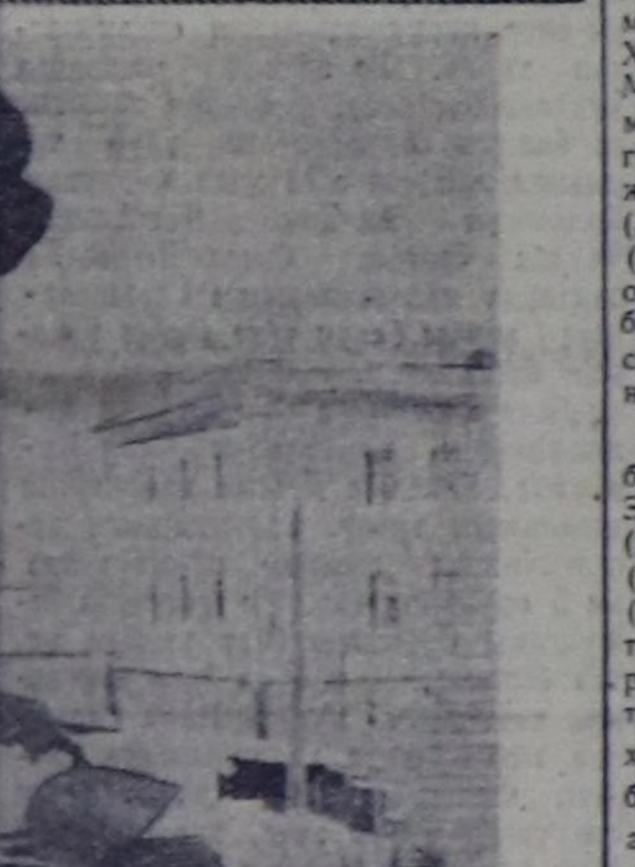
Соңгулда комиссияларынын сос-тавында партия, профсоюз, комсомол болгаш хой-ниити организа-цияларын төлөөкчилери кирип ту-рар.

«Кызыл тууду» эргелекчин дашчы Михаил Конных хой туудуларын туудушкан. Тускай мержежигине алындын бердинген, ажал-иш дөңдө чутулду бо кижини оң ажалдап турары комплекскиг бригадала дээр-лерин бирээниң санал турары таварыга эвээ.

Эш Конных ажалдап турары А. Фелотокка удурткан туудугу Бри-гада коммунистг күш-ажалдын дээш демисежир турар. Ол чарышка Михаил болуунуң төлөптүгү дүгүн кызымкалак күш-ажал-биле кирип ту-рар.

ЧУРУКТА: дашчы Михаил Конных профсоюздар бажыныктын тууду-ну. Фото А. ОСТАПЧУКТОУ.

«Большевик» болгаш СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозтарын малчынары болгаш тускай эртем-нигерин нийтизи-биле өскө-лөрдө дээр ажалдап, мал продуктуларын күрүнеге садарын бүгү планнарын ажыр күөсөткеннер.

Ичингаш «Сут-Хөл», «Чыраа-Ба-жы» совхозтар, Ленин аттыг кол-хоз күрүнеге мал продуктуларын са-дарынын планнарын күөсөдип шыла-дааннар. Ол ажал-агылдарын уду-руткучуларын эштер Соловьев, Аржа-лау, Хунайжы, партия организация-ларынын секретары эштер Лоп-

Чыл түннелин үндүрүп тура...

СЭКП-нин Чевен-Хемчик райком болгаш райкусок көдө ажал-агыл ажалдакчыларын 1964 чылда со-циалистг чарыжын түнелгине үн-дүргө. Боттарынын алган социали-стг хулээлгелерин алдарын-биле күөсөдип, мал ажалын хой про-дуктуларын бүдүрер дээш кы-зымак ажалдап турар муракчалар-нын түрүлгенин күзүп турары дем-делеттинген.

Саанчылдар Монгуш Шондайт, Монгуш Апыч, («Сут-Хөл»), Хо-мушку Кывискал, Кара-Сал Таан, Ховалыг Севилбаа («Чыраа-Бажы»), Монгуш Валентина, Монгуш Бичи-маа («Искра»), Ондар Анна, Мон-гуш Долчуммаа («Большевик»), Ку-жугет Самбуу, Монгуш Серинама, (Ленин аттыг), Монгуш Алдын-кыс (СЭКП-нин XXII съездин аттыг) олар боттарына бижылган инек бүрүздөн 2126—2100 кг сүтү саап, саанчыларын социалистг чарыж-нын түрүлгенин күзүп турары дем-делеттинген.

Хойжулардан Ооржак Самбылор-бу, Монгуш Сүүрү-оол, Сарылар Эртин («Сут-Хөл»), Тулуш Осур (Ленин аттыг), Монгуш Төмүр-оол («Чыраа-Бажы»), Ооржак Очур-оол («Искра») төрүүр 100 хойга онаа-штып 105—96 хураганын дорукту-руп, хой бүрүздөн 3,2—2,1 кг дүк-тү кырып алганнар. «Сут-Хөл» сов-хозтун инек кадарчызы Донгак Де-мбикей 137 инектен 135 бызааларын ап доруктуруп.

«Большевик» болгаш СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозтарын малчынары болгаш тускай эртем-нигерин нийтизи-биле өскө-лөрдө дээр ажалдап, мал продуктуларын күрүнеге садарын бүгү планнарын ажыр күөсөткеннер.

Ичингаш «Сут-Хөл», «Чыраа-Ба-жы» совхозтар, Ленин аттыг кол-хоз күрүнеге мал продуктуларын са-дарынын планнарын күөсөдип шыла-дааннар. Ол ажал-агылдарын уду-руткучуларын эштер Соловьев, Аржа-лау, Хунайжы, партия организация-ларынын секретары эштер Лоп-

сан-Серен, Куулар, Самдан олар малдын баш санын өстүреринин бол-гаш мал продуктуларын садарын күрүне планнарын күөсөдип талаа-биле харыскалгачок ажалдааннар райкомунуң бюроз болгаш райкусок-ком демделгээш. 1963 чылда тургана-биле деңизерге «Сут-Хөл», «Чыраа-Бажы» совхозтарда, Ленин аттыг колхозта шээр болгаш бола малдын нийти саны кудулаан. Оон улалы-биле бо ажал-агылдар 184 тонна сүтү, 12,4 тонна дүктү хууенде чедир бөрбөзөнөр. Ичингаш район сүт болгаш дүк садарын планна-рын күөсөтпээш.

Күрүнеге мал продуктуларын садар талаа-биле шыларап үнөн ажал-агылдарга райкомунуң болгаш райкусокунуң шийчир Кызыл тука-рын тыпырын райком бюроз бол-гаш райкусок шийтирилгээш.

— сүт талаа-биле шийчир Кы-зыл тукут — сүт садарын чыл пла-нын 106,2 хуу күөсөдип, саар инек бүрүздөн 1295,9 кг сүтү саап ал-ган СЭКП-нин XXII съездин аттыг колхозка:

— дүк талаа-биле шийчир Кы-зыл тукут — дүк садарын чыл пла-нын 100,5 хуу күөсөдип, хой бүрүздөн 2,1 кг дүктү кырып алган «Большевик» колхозка:

— эт талаа-биле шийчир Кы-зыл тукут — эт садарын чыл пла-нын 115,3 хуу күөсөткен «Большевик» колхозка.

Малчынарын күш-ажалын соци-алистг улам экижидерин, олар-нын аразына политиктиг кижиз-дилге ажалын болгаш социалистг чарышты дээштин кылдар калбарып тургаш, мал ажалын продуктула-рын бүдүрерин болгаш күрүнег садарын ай, квартал болгаш чыл планнарын чедипшешин күөсөдип ажал-агылдар удуруткучуларынга рай-комунуң бюроз болгаш райкусок даскаан.

С. ПАВУ.
Бистин корр.

ЭКИ УРЕЗИН—БАЙЛАК ДУЖУТ

Шөлдөр эки үрезиннерни манап турар

Эки үрезин — байлак дүжүтүң үезин деп түвө билдингир. Эң эки шынарын үрезиннерин ажал-лаарга, көдө ажал-агыл культу-раларын дүжүтүү 20—30 хууга бедик болуун дуржулга көргүзүп турар. Ол дугайын «Улуг-Хал», «Барык», «Сут-Хөл» совхозтар-нын, «Х Улуг хураа», «Күш-ажа-дык хосту» колхозтарын тараа-жылары эки билеп, ам үрезин ары-лаашкынын колдуунда доозуп, ча-жар шынарына чедип турарлар. «Улуг-Хал» совхозтун Ары-Ба-жы салбырында (эргелекчин эш В. Белекей, агроном эш В. Полю-ров) эртен чылдын үрезин участо-ктарын ажал алышкынын дооскан дораз-на үрезин ары-лаашкынын эгелден, ам ол ажал организастыг чоруп турар. 3500 центнер кызыл-тас, 200 центнер сула, 370 центнер чочак-тара

1963 чылда Красноярск хоорайның төп электростанциясына дежурный элктриик болуп амылдагышан, кеңээни монтаж техникумун У. Д. Нава довууп алган.

1964 чылдың марттан эгелеп анык техник У. Д. Нава Каз-Хем районнуң төвүндө хүлээп алынык болгаш тарадыкчы станцияга амылдап кирген. Ол Кы-

зылдың электр станциясындан нээр улуг күмениш-ининик току станцияга бичелеткеш, районнуң бугу-руге черлеринге, колхозтарның станцияларына та-
рады.
Эки ажылы-биле коллективтин хүндүткелин ол чаалап алган.
ЧУРУКТА: У. Д. Нава.

Тудугларны график ёзуугаар ажылгалга киирери — тудугжуларның кол сорулгазы

«Тыва тудуг» трестин тудуг болгаш үлүстүр бугурулгелеринде 1964 чылда капитал салымшыкынын күрүне планын күседиригге улуг моон-дактарын таварыштырган четпестер дымка хөй болган. Оон уламандан тудуг планын 77,2 хуу, оон иштинде болуун күжү-биле 78,1 хуу күтү-сеткен. Мынчаан республиканың амылчы чоннары артык чылын тудугжуларның багай амылдааны-биле 15798 дөрбелдин метр чурттаага шөлүн чедир албаннар.

Трестин ындыг багай амылдаанын бир чылдагыны болаа, хамык-нын мурнуна үзүктелешкен чокка амылдаарыга таарымчалыг байдал-дары тургузуу шыдааны, материял-дыг, техниктиг бар аргалары бол-
гаш кижилерин күжүн шың амыл-
лап билбес болган.

Ажылдар черин өй-шаанда хан-дырбай турганын, материал-тех-
никтиг хандырылга багай турганын-
дан, транспорт чепсез болгаш ме-
ханизмдерин өй-шаанда берейн тур-
гандан трестин тудугжулар артык
чылын амыл шыгынын он ажыг хуу-
дун хөй арттыргенер. Чүктүрери чү-
дүрер, дүжүрер талазы-биле амыл-
дары эки организаставай турганын-
дан тудугларга келген машиналарын

болгаш механизмдерин хөй турганы
база дымка көей болган.
Имчаарга кижилерин болгаш ме-
ханизмдерин хөй турар чоруун мы-
раңай чок кылып болурун азы ону
оранчок амаажыдып болурун бодунун
дүжүлгалы-биле көргүзүп турар ту-
дугаар бисте амаажы эвес. Оларга
прораб эш Моксеев болуп турар,
Кызыл хоорайда туруп турар аба-
профвуделдин бажынын, Кызылда
№ 187 кварталда эш Бисеев мас-
тердээн, 960 олуттуг школанын ту-
дун, Каз-Хем районнуң Сарыг-Сеп
суурда мастер эш Терских болуп ту-
рар тудуг чуртугун болгаш оон өс-
ке-даа тудугларын чижек кылдыр
айтып болур.

Тудуга, бугурулгеге хөй амыл-
шагы эрттирбес чорукту чедип амыр
дээш, тудуг бугурулгезинин бүтү
эвешээрлигке тодаргай системаны
тургузар, оперативтиг планнааш-
кынын кыллары эржек чутула. Амаа
бугурулгениң неделя-дун-хүн онаал-
даанын графиги дузаалаар. Ону ту-
дун турар объект бугурулгеге тургу-
каш, тудугну материалдар, машина-
чепсек, амылдаар чер-биле, техник-
тиг документилер-биле хандырырын
ык кылып амыр чутула. Ажыл-хе-
ректи инженер санаашкын ёзуугаар
ынчаар таарыштыр тургузары эки
түнеади доранга бере бээр. Мы-
чаарга графигиниң организакчы күжүн
үнелес, амаа идегес улутукчу-
лар бисте база бар.

Эргелдерин болгаш участок-
тарын начальниктери, бугурулге-
лерин директорлары амыл графигин
чутулап көрейин, планда көрүң-
ген амыл кылбайн, боттарына эки-
тиг барымдалап, өске амыл кыл-
дыр чоруктарын ботуруп, ол-бо
ажылдын саалай бергенин чылда-
гаанын чүе-ле болаа, трестин дуза-
лаар бугурулгелер комбинаттары ту-
дуг материалдары-биле бисти багай
хандырган деп чылдак тып турарлар.
Ындыг чуталарын амыл графигин
ёзу барымдалап кылган болгаш ону
күседири хандырбайн турар тудуг
организацияларын — уаурукчулар-
нын талазынан дымнап болур.

Иинде-даа болаа, тудуг болгаш бу-
дурлуке организастаарынын уау-
рукчуларын хөй ирүүзү графиги
технологтук болгаш оперативтиг чу-
гула документ деп билип, графиги
тудуг объектин бугурулгеге үзүк-
телини чокка күседири дээш деми-
септир турарлар.

Тудугуң амыг үеде техника-биле
хандырынганы, кадрларын мерге-
жилгени бээрени амыл графигин
шыңгы сагып күседиригге улуг
ийгин берип турар апарган.

Бүш-ажылы ынчаар организаста-
арын чер болганга непередери
тудугуң чаа деңгеле кедүреринге,
күш-ажылын бугурулгедун бе-
лидери дузаалаар.

Уеттүрге амаажы чарыгаларын үн-

дүрүп тургаш, хөй продукцияны бу-
дурүп үндүрери бугурулгени кон-
вейерлиг аргаже шилчирген черлер-
де чедип ал турар. Имчаарга кон-
вейер үзүк чок амыл турар бол-
дун дээш, бугурулгени хүнүн-ле
амаа таарыштыр белектээр амыл
база чорутар черек. Технология та-
лазы-биле амаажы конвейерге
минута сагында кээп турар, мын-
чаар конвейерде амыл турар
ажылдын бодунга хамарышкан опе-
рацияны база чазыг чокка дүрген кы-
лып турар. Конвейерде туруп алган
ажылдап турар кижилерин кайы-
бирээни доктап, азы амылдан оза-
дай бээр болаа, амылдын чуруму
үрелип, харын-даа конвейерни док-
тадыр апар болгай.

Тудуга неделя-дун-хүн графигин
тургузар чурум-биле амылдаары
дээр, конвейер шыкш болур. Ол
дээр амылдын бугурулгени амылдаар
черин, оон сорулгазы тодаргайлап,
бугурулгениң технологияныг дүшү-
тур материал-техниктиг хандырылга-
ны баш бугурулгеге көргөн документ
болур. Күш-ажылды чорудулгага кир-
жи турар киж бугурулгедун кү-
лээлгенин чазыг чокка эки күсүс-
кенин конвейерлиг чорудулга ам-
шудуар апар.

Неделя-дун-хүн графигин тургу-
зары бугурулгеге болу берги дег бер-
гелери чалайдыр, ол дээр амыл-
га киржи турар организастаарын
база кижилерин амылдын бот-бо-
дулан сырый харылаанын айтып
турар чутула документ болур. «Кы-
зыл тудуг» тудуг эргелеп ындыг гра-
фиги амылган, Кызылда 119 орун-
дуг гостиницаны, рестораны туткан
дүжүлгал бисте база бар. Тудуг амы-
лын ынчаар планнааны кол чазыкчы-
га болгаш керээ-биле тудуг кылдыр
бугу организастаарга хажыг чокка
күседири дүрүм болур. Ол чорук ту-
дугуң хуусааны кызырынганы,
ажылдап кылмышкынын беделдери-
ге, техник-экономика кертүзүлгери-
ни кижилеринге шийтиргил рол-
дуг болган.

Бистин байдалдары-биле эки түн-
неди СЭП обкомунун 24 кварта-
лыг бажынын, 60 орунуг урул-
лар салын болгаш еске-даа тудуг
объектилерин туударга чедип алган
бис.

Ол дүжүлгал графиги калбаа-биле
непередирине чүе негеттинип
турарын эки билип алынганы дуза-
лап турар. Хамыктын мурнуна ту-
дуг объектин бугурулгеге ук объек-
тин калбаа ажылгалга киирерин, ту-
дугуң калдыг амаажы чорудулга
чорудуу тодаргай айтып каан кол
графиги болуру эржек чутула.

Тудугларын чамык улутукчулар
ынчаар графиги үстүнге айт-
кан кол эке документилер чокка кы-
лып турганы эки түнеади берип
шыдааны.

Неделя-дун-хүн графигинин эке-
ке кол негедээ болза, калдыг амыл-
ды кым харылаарын тодаргайлаар
болур. Имчаанга ол документ тудуг-
да киржин турар ажылгалгынын:
эргелеп начальнигин, прорабты,
хандырылга начальнигин азы бри-
гадын амылдын бугурулгени хары-
лаар амыл чуртугун тодаргайлап
турар. График тудуга киржи турар
бугу организастаарын: транспорт-
туг, механизация базазынын, керээ-
лиг организастаарын амыл-чору-
дугузын харылааштырып, оларын
күжүн бир сорулгазы күседиригге
организастап, утлап турар.

Байдалтылган график дүрүм бо-
лур, ону кым-да өскертп болбас.
Бир амаа амаажы-бир өскертп
кылдыр черек апар болза, ону чү-
те эргелдиз начальниг бодунун
диспетчер контролун дамчытыр
кылып болур.

Дүн-хүн иштинде онаалганы күс-
сеткенин көргүзүп турар диспетчер
мелээни тудуга киржи турар орга-
низастаарын азы кижилерин
кайызы канчаар амылдаанын доран
көргүзүп турар. Объектиде кайда
ажыл саалаанын азы ара соксаанын,
амаа чүе чылдагаан болганын
тудугуң улутукчуларын билип ап,
ону эдер талазы-биле боттук хам-
чегин алынганы ындыг графиги ык-
дузалаар. Тудуга амыл ынчаар
организастаар чорук ала-тайгаар-
лашкынын, амылга харысалга чок
чорукту чалайдыр. Чижээ, бугун
туудуу завод азы ыш пегеи туу-
дугу, дилиг материал чедир бер-
бээр болаа, ол доранга-да билине
бээр.

Киж бугурулгени амылын хүн бу-
руде, а таарымчалыг үеде шак бүрү-
де контролдап турар чорук, ботунга
дааскан даалганы күседири дээш
кижилерин харысалганы бе-
лидери, калдыг амаажы чорудулга
ындыг амыл чорук чорукун сагы-
мын хуусаанын, тудугуң шынын
экижидерине улуг кичээлгэй салы-
рыгга улуг илгил бээр чутулгаж.

«Тыва тудуг» трестин уаурукчу-
лаарында турар бугу тудуг организаста-
ары болгаш бугурулгелер күш-
ажылды организастаарынын неделя-
дун-хүн графиги шыкш мурнакчы
арганы непередип тургаш, күш-
ажылдын културалык беделер,
үлөтүр болгаш чурттаага тудугу
дүрген, эки шынарлыг, камнаалыг
тудар аргалыг болур.

Н. ТЫМЧУН.

АЖЫЛГА ЫНДЫГ МЕТОД ХЕРЕК ЧОК

(Республиканың партия-күрүне контроль комитетинин хуралындан)

1964 чылда № 1 чүк АТК-ын
ним коллективни тоина-километр
ажылдап амыр талазы-биле онаал-
ганы күсүтүлгөн. Машиналарын
ажылгалды четпес болгаш еске-даа
көргүзүлгө ында куду.

Оон чылдагынаары-ла хөй.
АТК артык кезектер-биле четпес
хандырылган, сөөртүр чүк чам-
дыкта үзүктел бээр, автосептелге
заводуң септөөн чамык шимче-
дикчилерин шынары куду болу
бээр. Ымчалда-да бот чүдүлгө кол
чылдаган эвес, оларын калбаа-даа
ажып эртин болуп турган. Ажылды
экижидер дээш бугу аргаларын ты-
вар, хамыктын мурнуна коллек-
тивти сырый каттыштырар, салды-
ган сорулгаарыны күсүттеринерге
оон бугурулгенин чедип амыр черек.
Ол дугайында ажылга бичыг орга-
низастыг уаурукчулар эржек чутула.
Ындыг уаурукчулар АТК-да көзүбес.

1963 чылдын күзүндө № 1
АТК-нын коллективне ынчан дү-
жүргөн «Сельхозтехника» катты-
жымшыкынын автобазазынын хөй
чолдакчылары машиналары-биле кел-
ген. Мурнуна автобазазынын дирек-
тору турган эш Громовту уаурукчу-
ган автотранспорт контролунун
уаурукчулары кийген. Ийн коллек-
тивти чангыс азы бичыг коллек-
тив кылдыр дүрген каттыштырары
даа начальниктин, партия болгаш
профвудел организастаарынын
мурнуна чутула сорулга турган.
Ымчалда-даа чаа начальниг бодунун
калы келген болу-биле, олар баа-
зазынга коммунист күш-ажылдын
дээш демисежин тургандар деп ал-
гаш, «автомобильный» идеясын бот-
тандырып бар шаа-биле оралда-
жы берген.

Автотранспорт, № 1 АТК-нын
партия болгаш профвудел органи-
зацияларынын уаурукчуларынын сү-
мелерин, негелдерин эш Громов
тоовайн, баштайгы хүнүндө эге-
леш-ле ол ийн коллективти бот-бо-
тарынга уаурукчулук эгелеш. Ол
«автомобильный» колонназы аде-
тур-жүсүндө бестин эш Громов амыл-
дары «бистин», «селерин» деп
ылгай көөрүн соксаткан. «Бистин»
дээр кижилер амаа машиналардан
беловозтарже солуй олутуп, ирак
чорукке пүткөлүр ап, еске-даа
чингелдерин чедип ал турган.

Ындыг шың эвес методтун түн-
еленде, уаурукчу болгаш комму-
нист болуп ат-алдарын хүн кел-
ген тудум ол баксыраткан. Бодунун
чок дузадакчыларынын, амаа ком-
мунисттерин сүмелерин, шүтүмү-
лелчин санааларын черекке албайн
келген. Кижилер-биле дилгир хары-
лааны кабинеттен уаурукчулар-
га, чатырар-дүжар чорук-биле солуй
турган.

Миндыг «уаурукчулук» түн-
елде.

АВТООРУКТАРНЫ ШЫНАРАЛЫГ КЫЛЫР

Чокта чаа болуп эртен респу-
бликаның автоорук тудуунун амыл-
дакчыларын чөүлөт хуралыга
кылдын турар оруктарын болгаш
орук септелгенин амылгалга чет-
пестерин дугайында чутуа болуп
турган. Кызыл — Кызыл-Мажалык
болгаш Кызыл — Сарыг-Сеп аразы-
нын орунунда чамык уауруктарын
орун кылды турарында бар четпес-
терин орта чижек кылдыр көргүзүп
турганнар.

Орукка төп кылды асфальтын
битүүн болгаш орта толугу сайын
хемээлин негелде ёзуугаар таарыш-
тырбай турарындан оруктарын
асфальтым бир дески эвес, чуту-
лгө болгаш кылмышын болуп турар.
Моон кол чылдагыны орук тудуунун
лабораторияларыну ону тынап, тус-
кай аналити кылбайн турарында.
Борта еске-даа ол шыкш техниктиг
четпестерин айтты болур.

Эртен чылын Кызыл-Мажалык —
Кызыл аразынын 17 километр ас-
фальткан оруунун 3 километрин
күртне комиссияны чүлөп албайн
барган. Ол шыкш Кызыл — Сарыг-
Сеп, Бояровка — Кызыл болгаш

линде АТК-да сагылга-чурум кош-
каан, амыл үезинде арагалар, про-
гул кылдыр, машиналар үрээр, ор-
лаар, пүткөлүрүн өскертп бижир
чоруктар өскүп турган. Чам-
дык чолдакчыларын төлөйрин аз-
жок улагаткан, а чамдыктарын
эвээжээн. «Бистин» дээрлерге ха-
мааржыр чолдакчы Бухаров ажаап
алымшык кампанияларынын үезинде
хонукту 28 шак чедир «уаурукш»,
шындыга ёзуугаар алмрга, 35 хо-
нуктун иштинде мыраңай дымтап-
маан, улуг дүгелдешкен-биле ком-
байндан тараа сөөрттөн дээш 753
рубльда «ажылдап алган». Ол ын-
чан чолдакчы Деревягин хонукту 32
шакка узатып амылдаан. Пүткөлү-
дө, шыныгалаарга шак мындыг
аде бижилге кылдыр чорукту эш Гро-
мов чүлө өскертп турган эвес,
харын автотранспорт техниктиг чө-
үлөлине бот дугайын амаа сага-
ндырарга, «дүжүлгал станциянын
шөлдеринде оруктар асфальткан
оруктардан артык эки» дээр хөм-
беле мындыг улуг «ажылдап амыл-
шыкын» бугурулгенин оралдажын
турган.

Начальниктин негелде чогун ме-
дереп билишкан, ажылдап килди-
риниң начальниги эш Коваленко, улуг
диспетчер эш Ковит болгаш өскелер-
да бугурулгениң экономикалыгче
хандып кирбейн, четпестерин амаа
эрттирп турганнар. Ас сепкилдиг
эвес чолдакчылар ындыг байламы
ажылгааш, кайларга рейс кылдыр
боттары баш билип, пүткөлүрүн
бичин ап турган.

Четпес ажыл, хирлиг үлүгдөгү үр-
гүрүп шыдаас. № 1 АТК-да таа-
рымча чок чоруктуң дугайын, эш
Громовтуң хүдөөн албан амыл-
дынга дүжүлгалынын болгаш били-
штин дүшпөй турарын, оон ал-
бан дүжаалын өскөр амылган ту-
дарын, калдыг-даа айттыргы көр-
де шийтиргил эвезин, амыл чы-
гаруу чорун амылчаларын үстүк
черлерге медээлөй берген.

Республиканың партия-күрүне
контроль комитетинин чоруткан хы-
налдаанын түнелдин комитетин
хуралыга чутулгашкан. Эш Гро-
мовтун «Сельхозтехника» авто-
базазынын директору турган үеде-
ле албан дүжаалын өскөр амылган
турган болгаш үстүнде санаанындан
еске-даа хөй четпестери илерөөн.
Мотоцикли сагып алырын, ону бо-
дунун начальнигинин төрөлине
сөөртүп чорударын апт... арга-биле
кылган, тудуга техниктиг хайга-
рал дээш акша ал турган, а черек
кырында билиштин, амыл дүжүл-
галынын талазы-биле алмрга, оон
ынчаар эргези чок турган.

Эш Громов болгаш амылгыс авто-

базазга бухгалтерлер турган оон ка-
дайы амылчалардан акшаны үр-
гүлүч чөп ап турган. Оларын дээр
чандырып ай-айы-биле, харын-даа
чыл ажыр саадыр, калбаа төлөп
бээрде өөрүп четтиргенин илереди-
риниң орунга, чамыкта арын-
нур, чурум чок деп буруудалыр,
бак көөр турган.

1964 чылда техникумга эаочно
өөрөдигенин экаммен сессиялыг
баарда, алза чогуур акшаны ал-
гаш, июнь 15-не чедир ажылга кел-
бөөн хирезинде-ле май 16-да ажыл-
га үнгөн деп алган, шалынчын бу-
рун үндүрүп ап, 109 рубльди ар-
тыкка алган. Бодунун машиназынга
артык келесирин, авторезинаын бу-
дурлугенин күсели-биле хандыры-
нарын, ону АТК-ның амылчынарын-
ын күжү-биле септеди алырын
оралдажын турган.

Эш Громов даанган амыл-херек
дээш бодунун харысалганын чиде-
рген, бодунга хамарышкан киж-
жилерге негелдиг организатор,
коллективтин ёзулуг сагыш чован-
гыр уаурукчулук, шийтиргил ком-
мунист болурунга үлөгер-чижек чок
болган.

СЭП обкомунун болгаш респу-
бликаның Министрлер Чөвүлелин

партия-күрүне контроль комитети
эш Громовту кылып турар албан
ажылдан чаладыр деп шийтир-
лөөн.

Ол АТК-да партия, профвудел органи-
зациялары эш Громовту чогуур
үезинде элп шыдаанын, бугурул-
геге оон көрүм-чурум чок байдалла-
рынга, нинти хуралдарын чымыл-
бастай бергеннге амаа-ла элтежин
келгенин маңаа айтыс чогуур.
№ 1 АТК-да көрүм-чурум чок чор-
уктар дугайында медээлер кирип
турга-даа, автотранспорт болгаш
СЭП-нин Кызыл хооромунун
уаурукчулары өй-шаанда хемчег
албаннар.

Ажылга шак ындыг чылдып кал-
ган методтун херээ чок!

Доктаамал өөренирин, идея-поли-
тиктиг деңгелдин беделерин, ботунга
хамарышкан ажылдакчыларынга
ажыл, амылчалар-чурттаага талазы-
биле үлөгер-чижек көргүзгөрин бола-
вас, эриг байдал-биле чурттап, амыл-
дарындан амырлаан чамык ийн-
чылды уаурукчуларга бот үстүнде
дынаасанчтыг эвес таварыла чогуур
кичээлдериг болур.

М. ЛЮНДУП.

Эвээш чарыгдалдыг болгаш хөй орулгалыг адыр

АРЫНЫ кижиниң бичин дээр
өңүлү деп алап турар. 100
грамм чигир тып амыр дээр азы
барык-ла миллион хире чекес-
терин эригир. Ары чалгынар-
дында алдын черөөнөштерин ап чо-
руур деп, улустуң чутулгалыг
таварыла эвес. Бичин амыл-
нычкылар чекеткелди турган та-
рылга үнүштерин болгаш салтар-
ны доозуналдырышкан, дүжүт-
тү үштүн бир кезээге улуту-
тур, теппилчаларга огурунтерин
чымылазын ийн каттап көзүл-
дир. Ары өгөрлерин сагынын та-
лазы-биле Совет Эвилелге деле-
гейде бирги черде туруп турар.
Бистин амыл-агылдарында ары
өггери 10 миллион амыл, ол бола-
за делегейде бугу ары «чурт-
чаларыны» 25 хуузу хире.

Ымчалда-да бистин чурту-
вустун элөөн областтарында ары-
ларын ам-даа хүнүлөөлү турар.
Ол амыр эвээш карыга үндүр
болгаш хөй орулгалын кирип ту-
рар хирезинде-ле, ону утуп ту-
рар. Ала-чурттуң ары амыл-агы-
нын калбаа-биле хөгжүрүр дээш
чүтүп кылза эржек чутула?
Бугу-эвилелдин көдээ амыл-агы-
нын секцияларынын, дарганы,
профессор А. Н. Мельниченко
СЭТА-нын корреспондентинин
ол айттырынга харылаан.

— Бистин чуртувуста ары

«сүрүренин талазы-биле улуг
болуулар аргалар бар болуп ту-
рар. Ары чигири бугурулгенин
ёзулуг-ла ораны болуп районнар
бисте бар. Ираккы Чөөн чүтүп
липпыг арга-эвезин. Сибирин
эрөөн-шокар чекес шыккан тай-
газын, хевис-биле шыптыган
ховуларын болгаш лагарын кар-
рүкер даан — ары чигири бээр
океанын бойду бола-ла тургу-
ска-дыр. Арылар чүлө чигир
чыгып ап турар эвес, а харын
үнүштерин доозуналдырышкан,
дүжүтү белилп турар салтар
болгаш тарылга шылары бисте
чеже-дыр. Дөрт абыктун бирээ-
ли-ле чалгынын амыл-нычкылар-
нын ачымы-биле төртүтүп ту-
рар.

Ары өстүрүп турар амыл-
агылар чонукт улуг орулгалы ап
турар. Чижээ, Чөөн Казахстанда
«Путинский» деп улуг совхоз
чыла 800 тонна чедир ары чи-
гирин, чүс центнер ары өн бе-
рип турар. Ымча бир ары өнден
чыла ортумаа-биле 40 болгаш
оон-даа хөй килограмм ары чиги-
рин ап турар. Ол-ла областын
«Чернышевский» совхозта арылар
база-ла улуг орулгалы берип ту-
рар. Чөөн Казахстанны ары
ажаап турар мурнакчылары бир
ары өнден 100 килограмм чедир
ары чигирин ап турар. Ары ажы-

лынын мурнакчылары арылар
ажарынын депшигелгил, эвөө-
чу системаны хергелеп турар. А
өске чижетки карээлини. Совхоз-
таанын «Тепличный» совхоз-
та үнүштерин доозуналдырыш-
кан арыларын доктаамал азырап
турар. Имчаарга теппилчаларга
оларын ажылгазы-биле алдым-
ган немелде продукциянын өрү-
тө чылда 60 муң рубль болуп
турар.

Ол чижектер ары амыл-агы-
нын калбаа-биле хөгжүрүлгенин
эржек чутулгалыга бугурулгени
турар. Оон-биле чергелешти
чамык колхозтарын болгаш
совхозтарын уаурукчуларга ол
алдырын ам-даа чедир үнелейин,
харын-даа ону ийги чегерин
ажылды деп санап турарын чуту-
лаар черек. Чамыкта арылар
ын дүжүлгал чок кижилер ажаап
турар чоруктар бар. Ары калбаа
пенсонерлерин херээ деп са-
наар ындыг болаа база-ла шың
эвес. Керөөво областа көдээ
ажыл-агынын селекциалыг дү-
жүлгал станциясында анык ары
ажылчалы В. И. Немзин
ажылдап турар. Ол чылдып-ла
бир ары өнден 100 килограмм
болгаш оон-даа хөй ары чигирин
ап турар. Дүжүлгал — эки черек.
Дүжүлгалыг кижилер амыл-
агыга улуг ажыгы берип ту-

рар. Ымчалда-даа оларын дугайында
сагыш салырын утпас
херек. Оларны доктаамал беле-
кезе чогуур.

Селекция ажылында улуг ки-
чээлгэй салыр черек. Бисте ам
дээрденде ары ажылынын

Тыпа АССР-ийн Министрлер Чөвүлелиний чануула Парлалга эргелелиний типографиязы. ТС—00321